

I TU, DE QUIN PLANETA ETS?

GUIA D'ACTIVITATS

Autors:

Jaume Larriba
Antoni Duran
Josep M Reixach

Amb la col·laboració de:

Empar Tomé
Judith Rifà
Marta Comas

Il·lustracions dels materials del programa:

Tavi Algueró

Disseny gràfic i muntatge dels materials:

Eduard Bosch

Agraïments:

L'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i l'associació PDS · Promoció i Desenvolupament Social agraeixen a la Sílvia Belmonte, professora de l'IES Ferran Tallada, la Pilar Moreno, professora de l'IES Serrat i Bonastre, i la Josi Mirandes, professora de l'IES Príncep de Viana, els seus comentaris i la seva amable i compromesa col·laboració durant el procés d'elaboració del programa **Jo sóc RAR**.

Edita:

Projecte d'Educació en Valors de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i el Pla per a la promoció del Civisme de l'Ajuntament de Barcelona.

Material elaborat per:

PDS, Promoció i Desenvolupament Social
© PDS i dels autors

Edició: Barcelona, 2006

Tiratge: 1.200 exemplars

Dipòsit legal:

I TU, DE QUIN PLANETA ETS?

GUIA D'ACTIVITATS

ÍNDEX

Presentació	3
Introducció	4
Fitxa tècnica	5
Activitat 1: Visita guiada i fòrum	6
Activitat 2: El balcó	15
Activitat 3: L'animal més fort	23
Activitat 4: L'ós i el guardià	27

PRESENTACIÓ

Sovint, les persones que ens dediquem a promocionar les actituds cíviques amb la il·lusió de millorar la convivència, tenim la sensació que nedem a contracorrent. El discurs hegemònic favorable a actituds consumistes, individualistes i competitives és tant potent i marca tant a les generacions joves, que reconstruir referents al voltant del respecte, la responsabilitat o l'autonomia personal pot acabar esdevenint una mena de lluita de David contra Goliat. En aquest sentit és important fornir-nos de raons, dotar-nos d'arguments i sobretot cercar estratègies de comunicació que arribin als nois i noies.

Els adolescents d'avui no escolten les retòriques moralistes i són crítics, per no dir refractaris, a les instruccions dels adults. Cerquen models de relació positius, pautes, límits i sobretot qüestions que apel·lin directament i de forma crítica a la seva pròpia experiència. Només així s'aconsegueix mobilitzar internament alguna cosa que els faci replantejar-se certes actituds de dominació, abús, apatia o falta de respecte i contraposar-les a elements tant significatius en aquesta etapa de la vida com són l'amistat, la justícia o la creença que un món millor és possible. Segurament als adults els personatges misteriosos i fantàstics de les il·lustracions del Jo sóc RAR ens semblen estranys de debò i del tot incomprendibles, però estic convençuda que es tracta d'una bona metàfora per animar als nois i noies a reflexionar sobre punts cabdals de la seva manera d'estar al món i de relacionar-se amb els altres.

L'Ajuntament de Barcelona, en el seu projecte de millorar la convivència a la ciutat i recuperar els valors cívics que l'han de fer possible, brinda aquests materials a educadors i educadores per a que no els sigui tant difícil nedar contracorrent. Esperem que us siguin útils!

Marina Subirats
Cinquena Tinenta d'Alcalde de l'Ajuntament de Barcelona

INTRODUCCIÓ

JO SÓC RAR és una proposta de treball per facilitar el desenvolupament d'una acció educativa al voltant de la convivència i dels valors socials amb adolescents de 12 a 16 anys. El títol d'aquesta proposta cerca un apropament al món dels adolescents, fent ús d'una expressió que fa referència a una vivència molt pròpia d'aquesta etapa de la vida: el fet de sentir-se rars i rares, pels canvis físics i psicològics i per la busca d'una identitat nova que marqui l'abandonament de la infància. Alhora, l'expressió RAR vol evocar tres conceptes clau en la transició de l'adolescència a l'etapa adulta: Responsabilitat, Autonomia i Respecte.

JO SÓC RAR evita emprar un plantejament acadèmic convencional, buscant esdevenir una proposta atractiva també per als joves que tenen poc interès per l'adquisició de coneixements escolars, i estimular així en un ventall el més ampli possible d'adolescents una anàlisi crítica de les actituds i les conductes, pròpies i del grup o grups de referència, en relació als valors socials.

JO SÓC RAR es basa en una exposició de 12 plafons de 70 x 100 cm; i es completa amb la guia que teniu a les mans que suggereix activitats per treballar en grup per tal de complementar la visita a l'exposició, i amb un breu material en forma de díptic, per lliurar-lo com a recordatori als visitants de l'exposició.

Els plafons que configuren l'exposició fan ús d'una estètica propera a la de les cartes dels jocs de rol, amb personatges fantàstics (en aquest cas, basats en suposats habitants de diferents astres del sistema solar), com una estratègia d'apropament i sorpresa adreçada a captar l'interès de la població destinatària i generar una actitud de curiositat que faciliti l'acció educativa.

En síntesi, **JO SÓC RAR** proposa una metodologia per treballar d'una manera activa i participativa amb adolescents la presa de consciència sobre el sentit i la importància dels valors socials i per reflexionar sobre les implicacions que se'n deriven per a un mateix, per als altres i per a la societat.

FITXA TÈCNICA

Nom	▪ JO SÓC RAR
Materials	<ul style="list-style-type: none">▪ Exposició formada per 12 plafons verticals de 70 x 100 cm.▪ Guia de 32 pàgines amb quatre propostes d'activitats pedagògiques per treballar amb els visitants i les visitants de l'exposició.▪ Díptic recordatori de la visita a l'exposició.
Objectius	<ul style="list-style-type: none">▪ Facilitar el desenvolupament d'una activitat educativa que estimuli una anàlisi crítica de les actituds i conductes personals i de grup relacionades amb els valors socials i la convivència ("RAR" ve de responsabilitat, autonomia i respecte).▪ Estimular la reflexió al voltant dels valors socials i de la seva implicació en relació a un mateix, els altres i la societat.▪ Promoure entre els adolescents i les adolescents una presa de consciència sobre el sentit i la importància dels valors socials.▪ Afavorir la realització d'activitats (debats, xerrades, col·loquis, etc.) adreçades a adolescents i joves relacionades amb els drets i les obligacions, el respecte, la convivència, la solidaritat, etc.
Població destinatària	▪ Joves de 12 a 16 anys (aproximadament).
Forma d'aplicació	<ul style="list-style-type: none">▪ Visita a l'exposició: preferentment de manera organitzada, en grups classe o d'una altra mena fins un màxim de 25-30 participants per grup.▪ Activitats complementàries: grups classe o de 25-30 joves com a màxim.
Duració de les activitats	<ul style="list-style-type: none">▪ Activitat 1 (Visita guiada a l'exposició amb fòrum): 90 minuts.▪ Activitats 2 (El balcó), 3 (L'animal més fort) i 4 (L'ós i el guardià): 50 minuts.
Perfil dels aplicadors de les activitats	▪ Professors i professores de centres d'ensenyament secundari (preferentment els tutors i tutores de curs) i educadors i educadores o monitors i monitores de serveis i entitats que treballin amb adolescents.
Contexts d'aplicació	<ul style="list-style-type: none">▪ Centres d'ensenyament secundari (a l'etapa de la ESO).▪ Centres juvenils i altres serveis que treballen amb grups d'adolescents.

OBJECTIUS:

- Facilitar una visita profitosa a l'exposició.
- Propiciar una lectura reflexiva dels continguts de l'exposició.
- Garantir un mínim de reflexió i d'intercanvi de punts de vista entre els visitants i les visitants de l'exposició en relació als continguts explícits i implícits dels plafons.

MATERIAL I REQUERIMENTS:

- Els 12 plafons de l'exposició **JO SÓC RAR**.
- Fotocòpies dels annexos 1, 2 i 3 de l'activitat.
- Un espai de dimensions suficients per exposar els plafons de l'exposició, amb una separació mínima d'un metre entre cada plafó, i per permetre que els visitants i les visitants es puguin moure amb comoditat per la sala. A més de tenir prou amplitud, la zona central hauria d'estar lliure d'objectes, com ara taules i cadires. Idealment, cal disposar els plafons de tal manera que es puguin posar cadires en un dels laterals de la sala.

DURACIÓ : 90 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

- 1 L'educador o l'educadora començarà l'activitat dividint els participants en 4 grups i instarà els participants a que, durant la visita, llegeixin els textos dels plafons amb atenció i contemplin els seus dibuixos amb un cert deteniment, gaudint dels detalls, i mirant de determinar si els personatges representats a cada astre s'adiuen amb la seva descripció.

Tot seguit lliurarà a cada participant una fitxa (annex 1 de l'activitat) per a que la vagin completant durant la visita, i demanarà que el primer grup comenci el seu recorregut pels plafons. Per evitar aglomeracions davant dels plafons, la qual cosa dificultaria la seva lectura, cal deixar passar uns minuts des que un grup inicia la visita, abans que no ho faci el següent. Una referència útil pot ser que els grups comencin la visita quan el grup que els precedeix hagi acabat de llegir el plafó número 3, dedicat a Venus.

Per ocupar els i les participants abans i després que el seu grup recorri l'exposició, es poden repartir fotocòpies de l'activitat d'espera "Defineix-te, relaciona i imagina" que trobareu al final de l'activitat (annex 2) per a que la facin de manera individual. Es tracta que cada participant triï cinc trets de la seva manera de ser que consideri que el caracteritzen o la caracteritzen; que els posi en relació amb diferents valors; i que imagini quina descripció farien de nosaltres uns extraterrestres si tots els habitants de la Terra ens assembléssim molt a la persona que fa l'activitat. En cas que l'educador o l'educadora hagi de comentar el concepte de valor social, pot recolzar-se en la descripció següent:

El valors són creences sobre el que és bo o desitjable (com ara, la llibertat d'expressió) i el que és dolent o indesitjable (com ara, la discriminació social). Reflecteixen la cultura d'una societat i són compartits majoritàriament pels membres d'una determinada cultura. Quan una persona accepta i fa seu un valor, aquest esdevé per a ella un objectiu per assolir (si es tracta d'un valor positiu), o que cal evitar (si és un valor negatiu).

Adaptat de: Krech D, Crutchfield R, Ballachey E. *Psicología social*. Biblioteca Nueva. Madrid, 1978.

Com a activitat d'espera alternativa es poden lliurar als participants fotocòpies d'un article relacionat amb un valor social o amb un tema d'interès pels adolescents i les adolescents, que s'hagi publicat recentment a la premsa, i demanar que el llegeixin i que sintetitzin en un màxim de tres línies les idees més rellevants que planteja.

Preveure 45 minuts per a que tots els participants completin el recorregut per l'exposició.

- 2 Un cop tothom hagi visitat l'exposició, l'educador o l'educadora lliurarà a cada participant una còpia de l'annex número 3, que complementa la fitxa que se'ls ha entregat a l'inici de l'activitat i que hauran completat al llarg del recorregut. A continuació demanarà als participants que completin de manera individual la fitxa que se'ls acaba de donar. Per fer-ho, poden revisar una altra vegada els plafons que prèviament hagi triat cadascú com el millor i el pitjor lloc per viure, i aquells d'on li agradaria tenir-hi amics o amigues i d'on creu que no en tindria mai.

Com que és previsible que els participants no es distribueixin d'una manera homogènia ni seqüencial al voltant dels plafons, sinó d'acord amb la tria que hagi fet cadascú durant el recorregut inicial per l'exposició, normalment serà possible que tots els participants facin alhora aquesta part de l'activitat, sense necessitat de dividir el grup en grups més petits.

Destinar fins a 15 minuts per a que els participants revisin els plafons que van seleccionar durant el recorregut inicial i omplin la fitxa de l'annex número 3.

- 3 Quan els participants hagin omplert la segona fitxa l'educador o l'educadora els demanarà que es situïn davant dels plafons que han triat, d'acord amb el següent criteri:
- Els nois i les noies del grup que ha iniciat el recorregut per l'exposició es posaran davant del plafó de l'astre que cadascun d'ells i elles hagi triat com aquell en que més li agradaria viure.
 - Els que han fet la visita en segon lloc es situaran davant del plafó de l'astre que cadascú considera el pitjor per viure.
 - Els nois i les noies del tercer grup es posaran davant del plafó del lloc d'on els agradaria tenir un amic o una amiga.
 - Finalment, els que han fet el recorregut en darrer lloc, es posaran en front de l'astre d'on cada participant pensa que mai no tindria un amic o una amiga.

A continuació, demanarà que tres membres de cada grup facin públiques les seves respostes a la segona fitxa, d'acord amb el següent criteri: els nois i les noies que han fet el recorregut en primer lloc comentaran les seves respostes al primer bloc de preguntes, els nois i les noies que han visitat l'exposició en segon lloc comentaran les respostes que han donat al segon bloc de preguntes, els nois i les noies que han fet la visita en tercer lloc comentaran les seves respostes al tercer bloc i els nois i les noies que han fet el recorregut en darrer lloc comentaran les respostes al quart bloc. A manera d'exemple: tres joves del grup que han iniciat la visita explicaran a la resta de participants quin astre han triat com el millor per viure, perquè l'han triat, i si hi ha quelcom que no els agradi dels seus habitants, malgrat considerar que aquell seria el millor lloc per viure.

Dedicar de 15 a 20 minuts per aquesta part de l'activitat.

- 4 Un cop s'hagin comentat les respostes a les preguntes de la segona fitxa (annex 3) cal demanar als nois i les noies que seguïn a les cadires. L'educador o educadora obrirà aleshores un torn de paraula amb tot el grup, tot procurant que els nois i noies reflexionin en veu alta sobre els valors que reflecteixen les descripcions i les valoracions (punts forts i punts febles) dels habitants dels astres representats als plafons, fent referència sobretot als valors que faciliten la convivència. L'annex 4 suggereix algunes preguntes que es poden formular als participants per estimular el debat, articulant-lo amb vivències i experiències de la seva vida quotidiana.

Tanmateix, l'objectiu no és analitzar tots i cadascun dels valors i les característiques a que fan referència els plafons, la qual cosa seria reiterativa, avorrida i impossible de fer amb el temps disponible. Serà més interessant i profitós centrar-se en alguns astres, com ara aquell que més participants considerin el millor per viure, el que majoritàriament es consideri el pitjor lloc per viure, etc.

Alhora, si l'activitat inicial “d'espera” s'ha basat en la lectura d'un article periodístic, normalment serà bo incorporar la seva tesi o continguts en el marc del debat amb els nois i les noies participants, mirant d'establir paral·lelismes amb els valors i la manera de comportar-se dels personatges que es descriuen als plafons. D'una manera semblant, es poden incorporar al debat els valors que surten a l'activitat “Defineix-te, relaciona i imagina” i relacionar-los amb les descripcions dels habitants dels diferents astres representats.

Dedicar a la realització del debat el temps restant disponible (aproximadament de 10 a 15 minuts) fins exhaurir els 90 minuts previstos per completar el conjunt d'activitats que constitueixen la “visita guiada”.

ANNEX 1

Puntua per a cada astre de 0 (desacord total) a 5 (acord total) les següents afirmacions i preguntes:

	Per la manera de ser dels seus habitants, m'agradaria viure a...	Per la manera de ser dels seus habitants, crec que el pitjor lloc per viure és...	A més del lloc que he escollit per viure, m'agradaria tenir un amic o una amiga de...	Creo que mai no podria ser amic o amiga d'algú de...
El Sol				
Mercuri				
Venus				
La Lluna				
Mart				
Júpiter				
Saturn				
Urà				
Neptú				
Plutó				
La Terra				

ANNEX 2

Defineix-te, relaciona i imagina

1. Tria els 5 elements de la columna central (“Sóc una persona...”) que et defineixen millor i envolta'ls amb un cercle. Tot seguit relaciona cada tret amb els valors de les columnes de la dreta i l'esquerra amb els que consideris que tenen més relació. Utilitza fins a 4 fletxes per relacionar cada tret amb els diferents valors.
2. Imagina que tots els habitants de la Terra s'assemblen molt a tu, fins al punt de compartir els mateixos trets personals que has triat. Si uns extraterrestres ens observessin per fer un inventari de les característiques dels habitants de l'Univers. Què posarien a la fitxa de la Terra? La seva fitxa té tres caselles que han d'omplir: 1. Trets bàsics. 2. Punts forts. 3. Punts febles. Ah! I cada casella només té 3 línies...

VALORS	SÓC UNA PERSONA...	VALORS
SOLIDARITAT	Generosa	INJUSTÍCIA
TOLERÀNCIA	Reflexiva	COOPERACIÓ
JUSTÍCIA	Emotiva	BEL•LICISME
ECOLOGISME	Atrevida	PACIFISME
LLIBERTAT	Responsable	EXPLOTACIÓ
AUTORITARISME	Vividora	CONVIVÈNCIA
DEMOCRÀCIA	Mandrosa	INTOLERÀNCIA
PODER	Competitiva	RESPECTE
ÈXIT	Individualista	DOMINACIÓ
EGOISME	Respectuosa	DEPENDÈNCIA
IGUALTAT	Agressiva	VIOLÈNCIA
MASCLISME	Constant	SUBMISSIÓ
EQUITAT	Impulsiva	REBEL•LIA
RACISME	Adaptable	CONSERVADORISME
DISCRIMINACIÓ	Rígida	PROGRESSISME
AMISTAT	Autònoma	CONSUMISME
	Sincera	
	Insegura	
	Exigent	

ANNEX 3

Per la manera de ser dels seus habitants, el lloc on més m'agradaria viure és: (si has posat la teva puntuació màxima a més d'un astre, tria el que consideris el millor)		
Per què has triat aquest astre? Què és el que més t'agrada dels seus habitants?	Hi ha alguna cosa, però, que no t'agradi de la manera de ser dels seus habitants?	
Per la manera de ser dels seus habitants, crec que el pitjor lloc per viure és: (si has posat la teva pitjor puntuació a més d'un astre, tria el que consideris el pitjor de tots)		
Què t'ha fet triar aquest astre? Què et desagrada més dels seus habitants?	Malgrat tot, hi ha alguna cosa bona o desitjable en la manera de ser dels seus habitants?	
A banda del lloc que triaria per viure, m'agradaria tenir un amic o una amiga de: (si has posat més de dues puntuacions màximes, tria'n una sola, si us plau)		
Per què t'agradaria tenir un amic o una amiga d'aquell astre? Què et fa pensar que fóra bo tenir un amic d'allí?	Segons la descripció dels seus habitants, hi hauria coses del teu amic o de la teva amiga que no t'agradarien?	
Crec que mai no podria tenir un amic o una amiga de: (si has posat la teva puntuació màxima a més d'un astre, tria el que et sembli el pitjor de tots)		
Per què? Què et resulta tant desagradable o molest dels seus habitants?	Així i tot, tenen quelcom de bo o positiu els habitants d'aquell lloc? Què?	

ANNEX 4

Exemples de preguntes referides a cada astre que es poden formular per estimular el debat:

EL SOL

- Els éssers que habiten al Sol són molt segurs d'ells mateixos, però es veu que, de tan que ho són, sovint assumeixen riscos innecessaris. Què en penses de tot això? On cal posar el límit?
- Als éssers que habiten al Sol els agrada molt ser el centre d'atenció, però alhora això els dona molta capacitat de lideratge. Un solarià o una solariana seria un bon delegat o delegada de classe? Per què?

MERCURI

- De la gent de Mercuri es diu que el seu caràcter competitiu és una de les seves forteses, i alhora una de les seves febleses. Com ho entens això? Ser competitiu és positiu o és negatiu? Les estrelles del futbol o d'altres esports, ho són gràcies a la seva competitivitat o els calen altres virtuts?
- Sembla ser que la gent de Mercuri no és gens solidària. Què implica ser solidaris? Té avantatges? Inconvenients? Pensa un exemple en que la manca de solidaritat t'hagi fet pensar en la injustícia.

VENUS

- La gent de Venus es molt pacífica. Quina opinió en tens del pacifisme? Si algú ens fa un dany o ens molesta, no seria millor tornar-nos-hi i fer-li pagar?
- A Venus estan molt preocupats per la seva imatge, i això és presenta com una feblesa. Hi estàs d'acord? Per què? I tu, has fet quelcom avui per tenir cura de la teva imatge? És poc o és massa?

LALLUNA

- A la Lluna la gent desborda imaginació. Això els fa molt creatius i és un dels seus punts forts. Tanmateix, també els fa poc pràctics. És bo fer volar la imaginació? Li hem de posar límits? Per què?
- Els éssers de la Lluna són molt dependents els uns dels altres. Què comporta això? Pensa en una relació propera que estigui més marcada per la dependència que per l'autonomia, i valora-la.

MART

- Darrere la imatge dura de la gent de Mart hi ha uns éssers insegurs, febles i temorosos que miren d'encobrir aquests sentiments amb l'agressivitat. Al nostre planeta hi ha gent que actua així?
- Els marcians no dubten en esclavitzar al seus congèneres que pertanyen a altres grups. Què els déu impulsar a comportar-se així amb els que no consideren "dels seus"? Diries que això és racisme?

JÚPITER

- Es veu que la gent de Júpiter té un sentit de la justícia molt desenvolupat. Què déu voler dir això? Que són molt intransigents...? Què són molt equitatius...? També són uns grans consellers. Tu, quan necessites consell a qui recorres? Els professors i les professores, s'haurien d'assemblar a la gent de Júpiter?

SATURN

- Els habitants de Saturn són molt respectuosos amb l'experiència de la gent gran. Normalment, tens en compte les opinions de les persones grans? Per què?
- El plafó sobre Saturn presenta com un punt feble de la gent que l'habita el fet que són molt tradicionalistes. Què en penses d'això? No és lògic i sensat vetllar per mantenir les tradicions pròpies? Aleshores, per què es presenta com un punt negatiu, com una feblesa?

URÀ

- La gent d'Urà és solidària i es preocupa pel benestar dels altres i per construir un món millor. No serà que són uns idealistes? Què en penses? Què és per tu la solidaritat? És el mateix que ser caritatiu?
- La gent que viu a Urà té un fort esperit democràtic. Què és per tu la democràcia? El teu grup d'amics, la teva família o el teu institut, són espais democràtics on es prenen les decisions consensuadament?

NEPTÚ

- La gent de Neptú se salten les lleis sempre que poden. Què en penses d'això? Quin és el sentit de les lleis i les normes en una societat? Serveixen bàsicament per tenir-nos a tots i a totes sota control, o bé compleixen una funció social? Una societat sense lleis seria més lliure? Seria més caòtica? Pensa 3 normes que hagis complert i 3 normes que hagis transgredit des que t'has llevat fins ara?

PLUTÓ

- La gent de Plutó és molt constant i es preocupa per fer la feina ben feta. No serà que són uns avorrits? Què en penses de la constància i de l'interès per la feina ben feta? És positiu o negatiu? Per què?

LA TERRA

- Els humans tenim una capacitat de raonament extraordinària. Però, no et sembla que sovint no usem prou aquesta capacitat? Podríem fer alguna cosa per canviar?
- L'egoisme és freqüent en els humans. Com es manifesta a nivell individual? I a nivell social?
- El rebuig als que consideren diferents és freqüent entre els humans. Què comporta això? Quin és l'origen d'aquest comportament? En què es fonamenta? Com es pot contribuir a evitar que això passi?
- RAR. Has entès el sentit d'aquestes sigles? Per què creus que associem responsabilitat, autonomia i respecte amb la millora de la convivència? És rar trobar gent responsable, autònoma i respectuosa?

Aquesta activitat, d'uns cinquanta minuts de durada, consta de dues parts ben diferenciades. A criteri de l'educador o l'educadora es poden treballar, bé de manera individual o bé en petits grups. El debat de tancament de l'activitat però, està pensat per ser treballat amb tot el grup de participants.

OBJECTIUS:

- Afavorir l'empatia com a manera de comprendre les emocions i els sentiments de les altres persones.
- Conèixer alguns dels mecanismes que estan en l'origen de les actituds i els comportaments intolerants.
- Afavorir la creació d'opinions raonades, basada en l'anàlisi crítica de la realitat i no en els prejudicis.
- Estimular la reflexió sobre els prejudicis i els tòpics.
- Afavorir una anàlisi crítica de les actituds i conductes pròpies relacionades amb les relacions interpersonals.
- Prendre consciència de l'existència de condicionants externs sobre la conducta.
- Promoure el respecte per les diferents opcions sexuals de les persones.

PRIMERA PART**“Voyeurs” (in)voluntaris...****MATERIALS:**

- Fotocòpies de la narració “Des del balcó estant...” (annex 1 de l'activitat).
- Fotocòpies del guió de reflexió inicial (annex 2 de l'activitat).

DURACIÓ : 25 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Començar recordant que els plafons de l'exposició “**JO SÓC RAR**” que els participants hauran visitat amb anterioritat mostren una sèrie de personatges molt diversos, amb diferents maneres de ser i amb punts forts i punts febles. Comentar que aquesta activitat complementa la visita a l'exposició, mirant d'apropar-se a la nostra realitat (o, dit en els termes dels plafons de l'exposició, a actituds i conductes freqüents en l'espècie dominant al nostre planeta).

Tot seguit lliurar una còpia de la narració “Des del balcó estant...” (annex 1 de l'activitat) a cada participant, demanant que la llegeixin de manera individual. Passats cinc minuts, i en funció que l'educador o l'educadora hagi decidit treballar amb els participants de manera individual o en petits grups (de 4 o 5 persones), lliurar a cada participant o a cada grup una còpia del guió de reflexió inicial (annex 2 de l'activitat), demanant que expressin per escrit les seves opinions sobre l'actuació dels diferents personatges que apareixen en la narració. Si es treballa en petits grups, un dels seus membres farà de portaveu i un altre anotarà al full les opinions del grup o les divergències manifestes, en cas d'haver-n'hi (preveure 10 minuts per completar aquesta part de l'activitat). A continuació es posaran en comú amb tot el grup les opinions dels participants o dels grups que s'hagin format (dedicar-hi 10 minuts més).

SEGONA PART

Canviaria això les coses?

MATERIALS:

- Fotocòpies de les targetes d'informació addicional (annex 3).
- Fotocòpies del guió de reflexió addicional (annex 4 de l'activitat).

DURACIÓ : 25 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Afegir una nova informació als participants: la parella que estava festejant al costat del portal eren dos homes, dues dones, dos avis, el seu fill, la seva filla... A criteri de l'educador o educadora, es pot donar la mateixa opció a cada participant o grup, o bé donar una opció diferent a cadascú.

De nou, demanar que els participants (de manera individual o en petit grup, segons l'opció escollida anteriorment) expressin per escrit les seves opinions a la llum de la nova informació aportada (preveure uns 5 minuts per aquest apartat de l'activitat). Seguidament, repetir el procés anterior de posada en comú de les diferents opinions (dedicar-hi de 8 a 10 minuts). Això serà el punt de partida per encetar un debat (de 10 a 12 minuts) amb tot el grup sobre els possibles canvis d'opinió (en cas que n'hi hagi hagut) i/o sobre els prejudicis socials, les seves conseqüències i les maneres d'avançar cap a una societat més respectuosa amb la diversitat (cultural, sexual, de gènere, etc.).

Consideracions generals que poden ajudar l'educador o l'educadora a enriquir el debat final.

Les actituds i els comportament intolerants sovint es fonamenten en prejudicis. Els prejudicis són opinions preconcebudes sobre algú (o sobre alguna cosa) que sorgeixen sense tenir-ne un veritable coneixement. Sovint tenen el seu origen en la resistència davant la diversitat, i poden formar-se a partir de generalitzacions vagues repetides una i altra vegada. Quan en lloc de jutjar als altres en funció de la seva conducta, ho fem basant-nos en idees preconcebudes sobre alguna característica seva, com ara el seu origen o la seva opció sexual, estem expressant un prejudici. Els prejudicis reflecteixen una disposició per actuar d'una determinada manera envers una persona o un col·lectiu sense analitzar si hi ha motius que justifiquin aquella actitud. Una conseqüència especialment negativa dels prejudicis és la discriminació que pateixen determinades persones o col·lectius i que fa que es vegin privades d'alguns dels seus drets.

ANNEX 1

Des del balcó estant...

Havia estat estudiant tota la tarda. Tenia les cames adormides i el cervell enterbolit. Aquell examen m'estava posant els nervis de punta, em matava a pessics. A fora, el sol ja començava el seu descens vertiginós cap a la posta i jo començava a forçar excessivament la vista en aquells apunts mal fotocopiats. Vaig aprofitar que m'havia aixecat per encendre el llum per sortir al balcó. El paisatge de parets, teulades i tendals envermellia per moments. Hi havia una estranya quietud. La major part de la gent ja havia tornat de la feina i estava a casa, segurament començant a preparar el sopar. Al balcó passava un aire fresc que s'agraïa.

De sobte, vaig veure una ombra al costat del portal. Dissimuladament apartada de les mirades dels pocs vianants que passaven pel carrer, una parella festejava. La discreció que m'oferia el fet d'estar a uns cinc metres per damunt dels seus caps, i la foscor que cada vegada era més evident, em permetien observar amb detall cadascun dels moviments d'aquella parella.

Vaig observar les carícies i les atencions que es dispensaven. Vaig veure com s'abraçaven tòrridament. Mirava com les seves mans lliscaven pels racons dels seus cossos i com s'unien, una vegada i una altra, en una besada llarga i humida. L'estrany silenci d'aquella vesprada em permetia sentir el frec de la seva roba, la respiració excitada i el xiuxiueig dels petons cada vegada més espectaculars.

De sobte el soroll de la porta de la balconada del pis de baix em va distreure de la meva tasca observadora. Algú havia tingut la mateixa pensada que jo i sortia a prendre la fresca. La persona que viu al pis

de sota, que jo no podia veure des de la meva privilegiada posició, va començar a renyar algú. De primer no vaig entendre què passava però per la tirallonga d'insults que escopia vaig comprendre que estava maleint els ossos de la parella que fins ara havia vist gaudir.

A la pobra parella no li va pas faltar res. Els insults creixien en quantitat i en qualitat, i ben aviat el to dur va esdevenir escridassada. Els crits es devien sentir per tot el barri perquè, en pocs segons, tots els balcons es varen omplir de gent encuriosida per saber què estava passant. Em vaig apartar una mica de la barana per continuar observant sense que em veiessin.

El silenci i la intimitat del moment es van fer miques en qüestió de segons, i bona part dels veïns i les veïnes dels balcons del carrer donaren el seu punt de vista sobre l'incident. Gairebé tothom va acabar cridant fins al punt que no es podia saber exactament a qui i què retreien cadascun dels participants en aquest improvisat debat. Això sí, tothom donava la seva opinió...

ANNEX 2

Guia de reflexió

- Tenia motius per enfadar-se la persona del pis de baix? En cas afirmatiu, quins? En cas negatiu, per què no? Comprens la seva conducta, si més no?
- Creus que el carrer és un lloc adequat per festejar?
- Com hauries reaccionat si haguessis estat tu una de les dues persones de la parella?
- Si haguessis estat tu el narrador o la narradora t'hauries afegit a la cridòria?
- A banda del narrador, amb quin personatge de la història et sents més identificat? Per què?
- Com creus que va acabar la situació?

ANNEX 3

Informació addicional

La parella que festejava a la vora del portal eren dos nois.

Informació addicional

La parella que festejava a la vora del portal eren dues noies.

Informació addicional

La parella que festejava a la vora del portal eren un avi i una avia.

Informació addicional

La parella que festejava al portal eren el fill de 15 anys del veí de baix i una noia.

Informació addicional

La parella que festejava al portal eren la filla de 15 anys del veí de baix i un noi.

Informació addicional

La parella que festejava al portal eren el fill de 15 anys del veí de baix i un noi.

Informació addicional

La parella que festejava al portal eren la filla de 15 anys del veí de baix i una noia.

Informació addicional

La parella que festejava a la vora del portal eren una dona jove i un home madur.

Informació addicional

La parella que festejava a la vora del portal eren una dona madura i un home jove.

Informació addicional

Un membre de la parella que festejava al portal pertany a una minoria ètnica.

ANNEX 4

Guia de reflexió addicional

- Amb la informació que ara tens, canviaria algun plantejament o alguna de les respostes donades anteriorment? Per què?
- T'identificaries amb el mateix personatge que abans? Per què?
- Com et sembla ara l'actitud de la persona del pis de baix? Per què?
- La nova situació t'ha creat algun dubte o contradicció? Quins? Per què?
- T'ha fet pensar aquesta activitat? Hi ha algun aspecte en el que actuaries d'una manera diferent ara que abans de fer-la?

OBJECTIUS:

- Aprofundir en el reconeixement de la diversitat com a realitat quotidiana i com a font d'enriquiment humà.
- Promoure actituds positives envers les diferències individuals i la diversitat de les persones.
- Contribuir a l'autoconeixement dels participants i la valoració de les pròpies aptituds i qualitats.
- Comprendre que totes les veritats es poden matisar i que hi ha poques afirmacions absolutes.

MATERIALS:

- Pissarra.
- Guix o retoladors.
- Fotocòpies de les fitxes de l'annex 1 d'aquesta activitat.
- Annex número 2 de l'activitat: exemples d'animals que concorden amb les descripcions de les fitxes de l'annex número 1.

DURACIÓ: 50 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Explicar als participants que l'activitat que faran a continuació complementa la visita a l'exposició “**JO SÓC RAR**” (que hauran fet uns dies abans) i que consisteix en mirar d'esbrinar entre tots quin és l'animal més fort del planeta.

Fort: “Que té una gran potència per a obrar o resistir físicament o moralment”.
Diccionari manual de la llengua catalana. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 2000.

Tot seguit l'educador o educadora demanarà als membres del grup que diguin quin pensen que és l'animal més fort de la Terra i perquè. A mesura que els participants vagin dient, l'educador o educadora anotarà les seves respostes a la pissarra. Quan en tinguin un nombre suficient, aturarà l'aportació de propostes i farà palès al grup que hi ha diferents opcions, cadascuna amb arguments que la recolzen. Aleshores, l'educador o educadora dirà que per mirar de sortir de l'atzucac els donarà algunes pistes.

Per fer-ho, dividirà el grup en subgrups de 4 o 5 cinc persones i els donarà a cada un una còpia d'una de les fitxes de l'annex número 1 de l'activitat (cada grup tindrà, doncs, una sola fitxa, que serà en tots els casos diferent de la dels altres). En lliurar-los la fitxa, l'educador o educadora els dirà que procurin que els altres grups no vegin la seva pista i que, un cop s'ho hagin parlat i hagin pres una decisió, diguin quin els sembla ara que és l'animal més fort del planeta. Evidentment, depenent de la fitxa que els hagi tocat es tractarà d'un animal o d'un altre. L'educador o educadora anotarà de nou les propostes dels participants a la pissarra i demanarà que cada grup raoni la seva elecció. A continuació ell o ella proposarà altres possibles “animals més forts”, recolzant-se amb les definicions de les fitxes que no hagi lliurat als participants (l'annex número 2 proposa exemples d'animals que s'adiuen amb les descripcions de les fitxes anteriors).

A hores d'ara serà palès que la pregunta “Quin animal és el més fort?” admet un gran nombre de respostes vàlides, totes elles recolzades amb arguments. Això donarà per a que l'educador o educadora obri un espai de reflexió amb els participants al voltant de les diferents maneres de ser fort o forta i la tendència general a simplificar la visió que tenim de les altres persones (i sovint també de nosaltres mateixos), oblidant que la realitat és sempre complexa i polièdrica.

Si es disposa de prou temps, l'espai de debat o reflexió es pot ampliar aplicant-lo a altres adjectius o qualitats diferents de la fortalesa, com ara la bellesa, la raresa o la intel·ligència, entre altres. Fins i tot, es poden preparar amb el grup diferents definicions per fer el mateix exercici partint d'un adjectiu diferent de la fortalesa.

ANNEX 1

Quin animal és el més fort;
capaç de suportar temperatures extremadament baixes i superar les tempestes de neu més dures i terribles?

Quin animal és el més fort;
capaç d'aguantar temperatures altíssimes i superar calors inhumanes?

Quin animal és el més fort;
capaç d'aixecar pesos molt més grans que el del seu cos?

Quin animal és el més fort;
capaç d'arrancar d'una urpada l'escorça d'un arbre?

Quin animal és el més fort;
capaç de matar amb el seu verí animals molt més grans que ell mateix?

Quin animal és el més fort;
capaç de viure molt de temps sense aigua ni menjar?

Quin animal és el més fort;
capaç d'aixecar més de dos metres el seu cos de dins l'aigua només amb la seva força?

Quin animal és el més fort;
capaç de cobrir varies femelles sense descans?

Quin animal és el més fort;
capaç d'aixecar i arrossegar pesos molt grans?

Quin animal és el més fort;
capaç de viure a gairebé qualsevol racó de la Terra, i fins i tot, d'acabar superant els verins que li posem els humans?

ANNEX 2

Quin animal és el més fort; capaç de suportar temperatures extremadament baixes i superar les tempestes de neu més dures i terribles?
L'os polar, la guilla àrtica, la foca, qualsevol animal àrtic

Quin animal és el més fort; capaç d'aguantar temperatures altíssimes i superar calors inhumanes?
El camell, el xacal, alguns tipus de llangardaix

Quin animal és el més fort; capaç d'aixecar pesos molt més grans que el del seu cos?
La formiga

Quin animal és el més fort, capaç d'arrancar d'una urpada l'escorça d'un arbre?
L'ós, el tigre

Quin animal és el més fort; capaç de matar amb el seu verí animals molt més grans que ell mateix?
Algunes serps, algunes aranyes

Quin animal és el més fort; capaç de viure molt de temps sense aigua ni menjar?
La serp, el camell

Quin animal és el més fort; capaç d'aixecar més de dos metres el seu cos de dins l'aigua només amb la seva força?
El dofí, el peix volador

Quin animal és el més fort; capaç de cobrir vàries femelles sense descans?
El gall, molts antílops, el marrà, el boc

Quin animal és el més fort; capaç d'aixecar i arrossegar pesos molt grans?
L'elefant, el bou

Quin animal és el més fort; capaç de viure a gairebé qualsevol racó de la Terra, i fins i tot acabar superant els verins que li posem els humans?
La rata

Aquesta activitat, d'una duració aproximada de cinquanta minuts, té dues parts: una primera, de caire físic i vivencial, i una segona més tranquil·la i reflexiva. Es basa en un joc catàrtic de tradició grecollatina. Es tracta d'un joc d'oposició d'un o una contra tots i totes, de caràcter cíclic (sense final, ni guanyadors, ni perdedors).

Ateses les seves característiques, aquesta activitat resulta apta per ser desenvolupada dins les classes d'educació física, tot i que també es pot treballar a tutoria (o en altres matèries). En tot cas, però, per fer aquesta activitat cal disposar d'un espai prou ampli, com ara el gimnàs, el vestíbul o el patí del centre.

OBJECTIUS:

- Promoure l'empatia: aprendre a posar-se en el lloc de les altres persones i a comprendre les seves emocions i sentiments.
- Prendre consciència que podem tenir visions diferents d'un mateix fet o realitat en funció de les circumstàncies personals de cadascú en cada moment.
- Prendre consciència dels propis impulsos agressius, com a requisit previ per poder controlar-los o canalitzar-los d'una manera socialment acceptable.

MATERIALS:

- Una corda gruixuda d'aproximadament un metre i mig de llarg.
- Guix o un altre estri que permeti marcar un cercle al terra de lloc on fem l'activitat.
- Una dotzena d'espases de foam (les venen en establiments de material esportiu i en altres comerços).
- Un casc integral de motorista (o quelcom que serveixi per protegir el cap).
- Fotocòpies de full de descripció de les vivències en els diferents rols del joc (annex 1 de l'activitat).

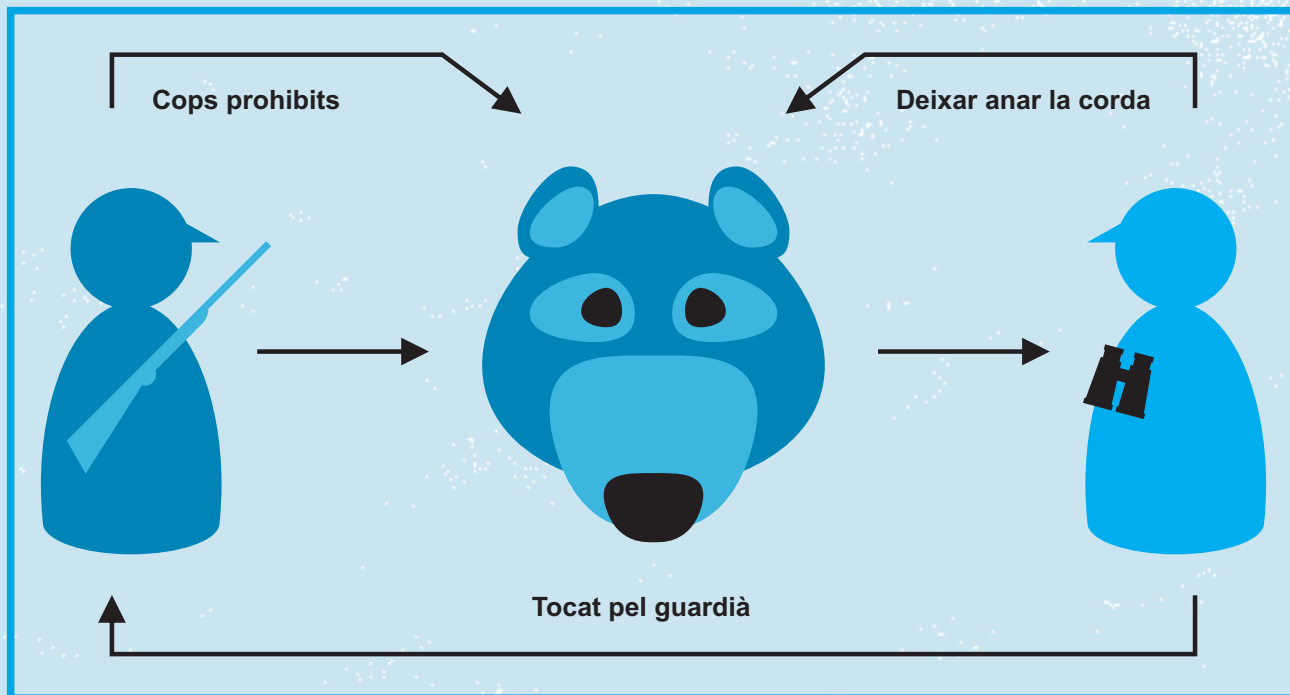
DURACIÓ : 20 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Comentar als participants que l'activitat que realitzaran es basa en un joc de tradició grecollatina, i que en el format en que s'utilitzarà servirà per complementar la visita a l'exposició "JO SÓC RAR", que hauran fet amb anterioritat.

Dividir el grup classe en grups d'aproximadament deu membres cadascun. Explicar que el joc consisteix en una mena de cacera en que varis caçadors i caçadores miren de fer seva una bèstia (l'ós) protegida per un guardià. Aclarir que els diferents grups que s'ha format faran tots les mateixes activitats. Seguidament designar dos participants de cada grup, que seran els que començaran fent d'ós i de guardià, mentre que la resta de membres del seu grup començaran el joc fent de caçadors i caçadores.

El noi o la noia que comenci fent d'ós es posarà de quatre grapes amb el cap i la cara protegits (per exemple amb un casc integral de motorista) dins d'un cercle d'uns 4 metres de diàmetre que caldrà dibuixar a terra. Alhora, qui faci d'ós agafarà amb una mà una corda que subjectarà per l'altre extrem el guardià o guardiana. El guardià no podrà deixar anar en cap moment la corda, sota pena d'invertir els papers amb l'ós. Alhora, el guardià anirà armat amb una espasa de foam a l'altra mà, que farà la funció d'espasa amb la que defensarà l'ós dels atacs dels caçadors i caçadores. Durant el joc, l'ós i el guardià no poden sortir del cercle dibuixat a terra. La resta de membres del subgrup es situaran fora del cercle amb una espasa de foam cadascú, a punt per colpejar l'ós amb ella. L'atac començarà al crit de "ja" del guardià, però no abans. Els caçadors i les caçadores únicament poden colpejar l'ós al dors i les extremitats, i no poden entrar en cap moment dins del cercle. Durant l'atac, el guardià mirarà de defensar l'ós, i quan toqui un caçador o caçadora amb la seva espasa, cridarà "tocat" o "tocada" i aixecarà el braç, moment en que els caçadors i caçadores hauran d'aturar l'atac. Aleshores, el caçador o caçadora tocat o tocada passarà a fer d'ós, l'ós a fer de guardià i el guardià a fer de caçador o caçadora. Si un caçador o caçadora colpeja l'ós abans del senyal del guardià o després que aquest ordeni aturar l'atac, passarà a fer d'ós. El mateix càstig s'aplicarà si algú colpeja l'ós en alguna part del cos no permesa o si ho fa des de l'interior del cercle.

El primer grup jugarà durant 4 o 5 minuts a la caça de l'ós, mentre la resta de participants observen el seu desenvolupament abans de passar a ocupar el lloc dels jugadors i jugadores anteriors, que passaran aleshores a fer d'observadors i observadores.

Per a que aquesta activitat sigui profitosa és molt important que l'educador o l'educadora controli el bon desenvolupament del joc i el compliment estricte de les seves normes.

DURACIÓ : 30 minuts.

DESENVOLUPAMENT:

Un cop tothom hagi participat en el joc anterior es tracta de recollir i comentar les impressions, sensacions i opinions dels participants en els diferents papers representats. Per facilitar aquesta tasca l'educador o educadora demanarà que els participants omplin una fitxa que els lliurarà fotocopiada (annex 1 de l'activitat) on recolliran les seves vivències en els diferents rols que hagin representat durant el joc.

A continuació, l'educador o educadora demanarà a uns quants voluntaris i voluntàries que llegeixin en veu alta les seves respostes (vivències) en cada un dels rols que han representat i obrirà un debat al voltant del tema. Per estimular la reflexió i propiciar el debat pot formular, segons convingui, algunes de les preguntes següents:

- Us ha sorprès alguna vivència o sensació que hagueu tingut durant el joc? En cas afirmatiu, què us ha sorprès? Per què us ha sorprès?
- Us ha suggerit alguna cosa el joc anterior?
- Diríeu que aquest joc té alguna cosa a veure amb la vida real? Per què?
- A la vida, és important posar-se en el lloc dels altres? Per què?
- Per què de vegades costa tant posar-se en el lloc dels altres?
- Que ens pot aportar el fet de comprendre com se senten els altres quan es troben sota determinades circumstàncies?"

En tot cas, abans de cloure l'activitat, l'educador o educadora procurarà que els participants reflexionin sobre el fet que la vida és una realitat canviant que ens duu a experimentar diferents rols en diferents moments, que sovint impliquen vivències i visions diferents de les coses. Finalment, procurarà que el grup extregui alguna conclusió general d'aquesta activitat. Les preguntes següents poder ajudar a assolir aquests objectius:

- Quines situacions o circumstàncies de la vida ens poden dur a experimentar diferents rols? (Per exemple, de fills i filles a pares i mares, d'alumne i alumna a professor i professora, d'autòcton i autòctona a estranger i estrangera...)
- Veuríem les coses igual que abans, aleshores? Per què?

- Voldria dir això que abans estàvem equivocats o equivocades? O bé es tractaria de diferents aspectes d'una mateixa realitat?
- Quines conclusions en podríem treure de tot plegat? (del joc i del debat).

ANNEX 1

Indica marcant amb una creu les vivències que has experimentat en els diferents papers que has representat en el joc (com t'has sentit en cadascun).

	Quan feia d'ós	Quan era caçador o caçadora	Fent de guardià o guardiana
Se m'ha fet curt			
M'ha semblat llarg			
Ho he trobat divertit			
Ha estat desagradable			
He estat còmode			
He estat incòmode			
M'he posat nerviós			
M'he sentit molest			
M'he enfadat			
M'he sentit venjatiu			
He sentit compassió			
M'he sentit fort/a			
M'he sentit feble			
M'he sentit indefens/a			
M'he sentit agressiu/va			
M'he sentit violent/a			
M'he sentit valent/a			
M'he sentit covard/a			
M'he sentit temorós/a			
M'he sentit rebutjat/da			
Altres (especificar)			

Un programa de:

Ajuntament de Barcelona
Institut d'Educació

**Projecte d'Educació en Valors de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i
Pla per a la promoció del Civisme de l'Ajuntament de Barcelona.**

Elaborat per:

